

DORIN POP
În oglinda amintirii
evocare biografică de Adrian Pop

DORIN POP
Texte despre cântul coral
cu o introducere de Adrian Pop

PREVIZUALIZARE

DORIN POP

În oglinda amintirii

evocare biografică de Adrian Pop

DORIN POP

Texte despre cântul coral

cu o introducere de Adrian Pop

PREVIZUALIZARE

Editura Muzicală
GRAFOART

CUPRINS

Dorin Pop în oglinda amintirii	
evocare biografică de Adrian Pop	7
Gânduri de început și mulțumiri.....	7
Familia și locurile natale.....	10
Copilăria și adolescența.....	21
Studiile la Cluj, Timișoara și București.....	30
Războiul și răsturnarea întocmirilor.....	48
Așezarea în matcă: Conservatorul de Muzică din Cluj.....	56
Corul Filialei Uniunii Compozitorilor.....	62
Corul Conservatorului și genul vocal-sinfonic.....	76
Cappella Transylvanica, întruchiparea unui vis statornic.....	92
Corul Filarmonicii.....	138
Împliniri târzii.....	164
Ultimii ani.....	198
Epilog.....	216
Portret din memorie.....	218
Profesorul.....	218
Școala de dirijat coral.....	225
În familie.....	232
Dirijorul.....	245
Despre corul de cameră.....	250
Critici și critici.....	253
Privind din cor.....	258
Laboratorul.....	268
Cuvânt de încheiere.....	275
Dorin Pop - Texte despre cântul coral	
cu o introducere de Adrian Pop	277
Introducere.....	277
Dirijorul și ansamblul (1957).....	282
Dirijorul și creația (1958).....	286
Sonoritatea corală (1960).....	289
Vocalitatea corală (1980).....	295
Bibliografie.....	305

Dorin Pop

în oglinda amintirii

evocare biografică de Adrian Pop

Gânduri de început și mulțumiri

Aniversări, comemorări, curgeri de timp măsurate în ceea ce socotim a fi cifre rotunde - sunt și acestea, poate, reflexe ale nevoii omenești de a se împărtăși, prin oglinda amintirii, din mitul și izvorul „eternei reîntoarceri”. O sută de ani e poate cifra ce ne îndeamnă cel mai mult să ne oprim pentru a privi în urmă. Un secol – un tom din arhiva timpului, un răgaz la care o viață de om abia dacă poate năzui, cu care însă ne-am obișnuit să măsurăm istoria, încercând a-i înțelege calea și rostul.

E cuvenit să mi-l amintesc și să ni-l amintim pe acela care a fost dirijorul și profesorul Dorin Pop acum, când se împlinesc o sută de ani de la nașterea sa; pentru momentele de strălucire pe care arta lui le-a prilejuit, pentru zidirile cele trainice pe care mâna și pricepera lui le-au ridicat în cetatea muzicală a Clujului, și pentru firea lui cea bună. Și pentru că a fost atât de profund însemnat cu virtutea modestiei în toată viața lui, să revărsăm acum tihnit lumina laudei, căci nu va fi cu asupra de măsură.

În anul acesta de secol împlinit m-am gândit mult la tatăl meu, mi-am rechemat amintirile. Stârnite din cotloanele adormite ale memoriei, mi-au readus în față pe omul ce mi-a fost părinte: blând și drept, discret și calm, dar și sever și categoric. Când am venit pe lume, tata avea deja 34 de ani, și trecuse bine de 40 atunci când eu am început să pricep și să țin minte câte ceva, cu mintea de copil. Sunt 32 de ani de

profesorilor și bunilor colegi Bujor Dâncoreanu, Valentin Timaru, Ștefan Anghi, Hans Peter Türk;

discipolilor și colegilor de breaslă din generațiile ce i-au urmat: Sabin Pautza, Nicolae Bica, Doru Morariu, Constantin Rîpă, Gelu Furdui, Iosif Fiț;

acelora ce, cu truda muzicologului, s-au aplecat în scrieri (menționate la bibliografia volumului de față) asupra personalității lui Dorin Pop și moștenirii sale artistice: Avram Geoldeș, Ildikó Kalló, Mariana Popescu, Cristina Pascaru;

regretatului Francisc László pentru spiritul de pătrundere și franchețea scrisului său; și tuturor cronicarilor ce au consemnat și judecat efemerele momente de dăruire ale concertelor;

soției mele, Vilma Pop, pentru sprijinul ei cald, de zi cu zi.

Tuturor acestora le sunt recunoscător pentru a mă fi îmbogățit cu amintirile lor.

***

Amintirea e o oglindă cu multe ape. Întâmplările se fac poveste ori legendă, icoanele se fac efigii; iar alteori se estompează – ori se șterg, de parcă n-ar fi fost niciodată.

Cartea de față, sprijinită pe o documentare pe cât s-a putut de întinsă și sânguincios cercetată, nu este totuși o monografie în înțelesul obișnuit al cuvântului; e mai degrabă o aducere-aminte făcută prin prisma unui ochi și unei conștiințe hrănite din afecțiune. Cu grija (și nădejdea) de a fi confruntat și cernut cele aflate, atât cele spuse cât și cele scrise, și cu sinceră străduință întru respectul adevărului, aștern aceste rânduri în pagini de carte, ca pe un datorat memento așezat în calea uitării.

Adrian Pop
Cluj, 6 octombrie 2017

Familia și locurile natale

Purtăm fiecare amprente sufletești anume, semne ce ne sunt încrustate adânc în fire, în gesturi și în vorbă, ce dăinuie și ne marchează chiar fără să le știm prin vârstele și întâmplările vieții. Ne vin acestea din locurile natale și datinile lor, din felul cum ne-au crescut familia și obștea sub oblăduirea cărora ne-am înălțat la conștiință. Așa încât să ne fie îngăduit a zăbovi, poate un dram mai mult decât se obișnuiește, asupra generațiilor dinainte și vremurilor ce le-au însemnat faptele și le-au menit destinul.

Dorin Pop vine dintr-o familie cu tradiție preotească ortodoxă. Înaintașii săi, atât din partea tatălui cât și a mamei, se trag din aceeași zonă rurală: un cuprins ce se întinde din lunca Mureșului, pe malul drept, urcând pe coaste de munte și pe mirifica vale a Arieșului până sus, în creierul Apusenilor, în ținuturile locuite de așa-numiții mocani. Istoricul Ștefan Meteș îi caracteriza pe aceștia drept „dârji păstrători ai datinilor etno-naționale, priviți cu admirație ... pentru înfățișarea, tipul național și sobrietatea tipice acestor păstori carpatini”. Este bine documentat faptul că în peregrinările transhumante ce s-au perpetuat de-a lungul veacurilor până la primul război mondial, mocanii și alți oieri din spațiul ardelean ajungeau până la sud de Dunăre, cel mai adesea în Dobrogea, iar uneori chiar mult mai departe, prin Rumelia înspre Munții Rodopi. S-au întâlnit acolo cu grupurile de aromâni, mai cu seamă grămosteni. Păstori și comercianți și unii și alții, aceștia uneori se băteau, iar alteori se împăcau – ba chiar se asociau, iar astfel au avut loc și migrări ale unor aromâni spre zonele locuite de mocani în Ardeal.

Din acest neam de mocani ieșise bunicul tatii, Simion Pop, născut în anul 1848 în satul Ocoliușul Mic de pe valea unui afluent nordic al Arieșului. Urmând școala pedagogică și apoi studiile teologice la Sibiu, îndată după terminarea acestora s-a căsătorit la Brăzești – sat de curate tradiții, așezat la câțiva kilometri în aval de Baia de Arieș – cu Paraschiva Cucea, localnică, iar după hirotonire s-a instalat aici ca preot în 1877, rămânând sârguincios păstor obștei de munteni pentru următorii 50 de ani. De la bun început s-a implicat în viața satului, nu doar ca preot, ci și

Copilăria și adolescența

Cel de al doilea copil al familiei preotului Iosif Pop, Dorin, a venit pe lume la 6 octombrie 1917, în satul Geomal din comuna Stremț, județul Alba. Despre copilăria sa la țară alături de fratele mai mare, Ovid, și de copiii țăranilor geomăleni nu povestea prea mult; va fi fost o copilărie normală pentru acele timpuri și acel loc, cu miros de fân și grajd, de livadă și fâneată, cu scaldă vara la pârâu și cu săniat pe ulițele satului, mai toate în pantă, la vreme de iarnă. A început să învețe buchile la școala din sat, urmând acolo prima clasă primară. Accentul vorbei țărănești deprinse la Geomal nu i s-a șters niciodată cu totul: în conversația de zi cu zi (dar nu și în situații protocolare), ascultând foarte atent, puteai prinde pe alocuri infimezimele muieri de consoane, abia sesizabile detalii fonetice dispărute în timp din dulceața veche a limbii.

Casa parohială de la Aiud

Studiile la Cluj, Timișoara și București

Nu-i va fi fost foarte pe plac protopopului Iosif Pop să afle că pe Dorin nu-l atrăgeau studiile teologice, spre care părintele ar fi dorit ca fiul său cel mai mare să se îndrepte. Dar nici despre pasiunea muzicală nu putea fi vorba în vederile tatălui, care avea totuși un cuvânt greu de spus, de vreme ce urma a susține bănește studiile băiatului, și nici chiar în sinea tânărului, care avea rețineri în ce privește nivelul pregătirii sale în domeniu. Discuțiile purtate în casă pe această temă s-au așezat pe o cale de mijloc, și așa se face că Dorin Pop s-a înscris la Universitatea „Regele Ferdinand I” din Cluj pentru a studia Filosofia, fiind înmatriculat la Facultatea de litere și filosofie a renumitei universități începând cu data de 13 noiembrie 1936.

Carnetul de student

La Orăștie, în drum spre Retezat

Picnic pe plai

Cu sora, Tica, și viitorul cumnat, Livi

Războiul și răsturnarea întocmirilor

Dacă studiile de compoziție începute la București vor fi fost determinate de o ambiție stărnită de aprecierea și îndemnul lui Marțian Negrea, profesor pe care Dorin Pop l-a prețuit în mod deosebit, sau de o chemare interioară către tainele creației muzicale, sau, măcar în subsidiar, de vreo nădejde că prelungind studiile ar putea eventual să evite serviciul militar – nu putem ști cu exactitate. Cert este că Dorin Pop nu a păstrat niciunul dintre exercițiile componistice făcute la clasa lui Negrea (deși povestea despre un lied pe care-l socotea drept singura încercare mai reușită – cel puțin după standardele sale), așa că muza compoziției nu s-a arătat a fi prea puternică. Și mai cert este că de armată nu a scăpat. În schimb a avut șansa de a fi oarecum ferit de ororile frontului.

Pluton de instrucție la Școala de ofițeri de la Arad
(Dorin Pop al doilea din stânga)

favoarea Blocului Partidelor Democratice manevrat de comuniști.³⁴ Deja relațiile dintre Uniunea Sovietică și puterile occidentale erau deteriorate.³⁵ Au urmat alte înscenări grosolane pentru reducerea la tăcere a opoziției: acuzarea și judecarea nedreaptă a liderului Iuliu Maniu, apoi interzicerea în mod oficial a partidului țărănesc și puțin după aceea autodizolvarea partidului liberal. A urmat, la capătul anului 1947, alungarea Regelui Mihai și proclamarea Republicii Populare Române, apoi în 1948 absorbirea social-democraților, formându-se așa numitul Partid Muncitoresc Român.

În viața de zi cu zi se insinua astfel o atmosferă apăsătoare, cu accente de teroare; nu doar averile consistente, dar și agoniseli firești ale unei vieți de muncă erau în primejdia de a fi confiscate sau expropriate; proprietăți precum o casă familială erau luate în evidența serviciilor administrative locative, împărțite pe camere și umplute cu chiriași.³⁶ Și nu doar activitățile politice din lumea de dinainte, dar și eventualele simpatii puteau reprezenta primejdii majore în acele zile. La fel de riscantă era și manifestarea credinței prin practica religioasă. Cultul greco-catolic, cu toate meritele sale considerabile în propășirea românilor transilvăneni și în actul Marii Uniri, a fost desființat pentru a rețea legăturile pe care acesta le avea cu Roma. Fiilor foștilor demnitari, politicieni, industriași, moșieri, patroni, ba chiar și categorii mult mai modeste – țărani înstăriți („chiaburi”), preoți și altele li se îngreunau sau chiar refuzau șansele de a accede în universități, sau chiar de a activa în

---

³⁴ Manevrela guvernului Petru Groza în vederea falsificării acestor alegeri parlamentare au constat în amânări, manipulări, modificări de legislație, nereguli masive la vot, violență – pentru ca în final toate buletinele de vot să fie arse imediat după încheierea numărătorii oficiale, pentru a împiedica orice contestație.

³⁵ Într-un celebru discurs rostit pe 5 martie 1946 la Westminster College din Fulton, Missouri, Winston Churchill pronunța sintagma „cortina de fier”, recunoscând împărțirea (nedorită) a Europei ca rezultat al evoluțiilor de după victoria în război a Aliaților, și implicit începutul a ceea ce s-a numit mai târziu „războiul rece”.

³⁶ Într-o astfel de casă, aparținând profesoarei de pian de la Conservator Viorica Radu, a locuit și Dorin Pop în calitate de chiriaș, de la sfârșitul anilor 40 până în 1965.

Așezarea în matcă Conservatorul de Muzică din Cluj

Anul 1950 a adus multe schimbări în viața lui Dorin Pop: aflat încă cu funcția de bază la Școala pedagogică de băieți, a fost cooptat și la Școala de Muzică, un pas care îl apropia de domeniul didactic de înaltă specializare muzicală. Aici a predat disciplinele Armonie, Contrapunct și Forme muzicale. În paralel, la recomandarea lui Sigismund Toduță⁴¹ și Tudor Jarda⁴² a început colaborarea cu Conservatorul de Muzică, la disciplina Armonie. Și tot în același an, Dorin Pop și-a întâlnit perechea sortită în persoana Nastasiei Crișan, tânără funcționară la Regionala de căi ferate din Cluj.

Regionala de căi ferate avea un cor de tradiție, Corul C.F.R., la pupitrul căruia se aflase într-o perioadă însuși Augustin Bena. Conducerea Regionalei sprijinea activitatea acestuia, și avea ambiția de a-și vedea ansamblul mereu în fruntea clasamentelor la concursurile corurilor de amatori care, ca forme ale culturii de masă, erau intens stimulate și promovate de statul comunist. În preajma unui asemenea concurs, socotind că formația corală era în acel moment prea

---

⁴¹ Sigismund Toduță (1908-1991), compozitor, muzicolog și profesor, mentorul incontestabil al școlii componistice clujene contemporane. Studii de pedagogie, pian și compoziție la Academia de Muzică și Artă Dramatică din Cluj, apoi la Academia Santa Cecilia din Roma. Doctor în muzicologie la Istituto Pontificale di Musica Sacra din Roma (1938) și fondator în România al studiilor de doctorat în muzică (1968). Rector al Conservatorului „Gheorghe Dima” și director al Filarmonicii din Cluj, cu contribuții majore în dezvoltarea acestora. Creație consistentă și valoroasă: opera *Meșterul Manole*, oratoriile *Miorița* și *Pe urmele lui Horea*, patru simfonii, concerte instrumentale, muzică de cameră, lieduri, muzică corală.

⁴² Tudor Jarda (1922-2007), compozitor și profesor. Studiile muzicale la Academia de Muzică și Artă Dramatică din Cluj, discipol al lui Mihail Andreescu-Skeletti. Profesor de armonie la Conservatorul din Cluj, director al Operei Române din Cluj. Autor al mai multor opere și baletе, 4 simfonii, numeroase lieduri și lucrări corale. A manifestat un simț admirabil, original al prelucrării materialului folcloric.

Corul Filialei Uniunii Compozitorilor

Uniunea Compozitorilor din Republica Populară Română apare ca frontispiciu al comunității creatorilor de muzică în urma unei schimbări de titulatură, survenită în anul 1949, a vechii organizații de breaslă ce fusese fondată la 1920 cu numele de Societatea Compozitorilor Români,⁴⁶ a cărei structură și menire o continua în noile condiții istorice. Puterea comunistă a avut tot interesul să facă posibilă continuarea existenței unei asemenea asociații profesionale, pe care înțelegea însă să o controleze ideologic, după modelul sovietic. Acest control s-a exercitat cu mai mare intensitate în perioada de început a anilor 50, cunoscută drept perioada proletcultistă, atunci când cuvântul de ordine era „creația destinată maselor”.⁴⁷ Chiar dacă presiunea impunerilor ideologice era considerabilă, obștea componistică a știut să găsească mereu căi de a-și proteja și menține profesionalismul, ținând cu ingeniozitate balanța între această „comandă socială” (sau mai degrabă politică) și exigențele de natură artistică și culturală. Stau mărturie pentru aceasta realizările componistice de neștirbită valoare semnate în acei ani de Paul Constantinescu, Sigismund Toduță, Theodor Rogalski, Constantin Silvestri și alții.

În centrele unde tradiția componistică era puternică și numărul de creatori considerabil, existau așa-numite filiale ale Uniunii; filiala de la Cluj avea un birou de conducere ales dintre membri, cu doi secretari – un compozitor și un muzicolog – și cu un minim personal administrativ.

---

⁴⁶ Actul de constituire a Societății Compozitorilor Români este consemnat la data de 2 noiembrie 1920; principalul promotor al ideii constituirii Societății a fost Constantin Brăiloiu, iar primul președinte a fost George Enescu.

⁴⁷ Chiar dacă Matei Socor încetase cu un an mai devreme a mai fi Președinte al Uniunii Compozitorilor, cuvintele sale din Raportul rostit în octombrie 1949 la Conferința ce a preschimbat vechea Societate a Compozitorilor Români în noua Uniune a Compozitorilor din R.P.R. continuau a reflecta linia pe care politicul o impunea creatorilor: „să țină seama de formarea maselor, de arta poporului.” *apud* Octavian Lazăr Cosma, *Universul Mușicii românești, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România (1920-1995)*, Editura Muzicală, București, 1995.